

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-
НИЈУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
4 ф., на по год. 3 ф., на четврт
године 1 ф. и 50 новч.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5. фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата шаље се поштом са
упутницом непосредно админи-
страцији „Глас Црног“ на Цети-
ње, или отпраћивати новина
на коју драго пошту, а коме је
наручио, може се преплатити
код г. *Петра Рамановића*. К. Ц.
агента у Котору, а у Србији код
г. *Мите Стајића* књижара у *Бео-
граду*. Дописи се шаљу уред-
ништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цифа-
ра по три новчића за први пут,
а за сваки даљи пут по 2 новч.

ДВОРСKE И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ.

— Њ. В. Господар отпутовао
је у сриједу са пратњом у Подгорицу.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 19 новембра.

Посјета њемачкога Цара у Винд-
зору, у овом часу, кад се у јужној
Африци двије мале републике очај-
нички боре за своју слободу против
свјетске инглеске царевине, на пр-
вом мјесту занима политички свијет.
И ми смо о том догађају већ гово-
рили, међу тијем петроградско „Н.
Време“ са свијем мирно пише о тој
посјети: „Ако се сравни тоц, којијем
је говорила инглеска штампа о по-
сјети Цара Вилхелма прије него се
остварила, са тоном последице његова
доласка, то, у пркос толијех поз-
драва, неће трудно бити досјетити
се, колико су се у свом очекивању
преварили политички једномислени-
ци г. Чемберлена. Долазак њемачког
Цара у Виндзор лондонски листови
не поздрављају као политичку де-
монстрацију у корист дјеловања ин-
глеске владе у транзвалском питању.
Ако ће и противу своје воље, спо-
менути листови признају овај дола-
зак за просту фамиљарну посјету,
која нема политичког значаја. Ин-
глези су разумјели, да није умјесно,
да се предају тенденциозном ликован-
њу, у приликама, у којима се
остварила тако дуго очекивана по-
сјета Цара Вилхелма. Тијем се и ту-
мачи, зашто се лондонска штампа
ограничила на удржане поздраве
високога госта, без икаквих комен-
тара, којијема не би вјеровали ње-
зини читаоци. И не обзирајући се на
присуство њемачког царског пара у
Виндзору, у Лондону и даље влада
брига коју не облакшавају вјести
са ратног поља, које се објелодањују
под цензуром ратног министарства.
Ова цензура и сувише настоји, да
протурује вјести о успјесима ин-
глескијом у Наталу и на граници О-
ранжове републике, којијема се не
може вјеровати. Сва ова извјешћа о
поразима Бура, који ипак све даље
напријед иду, настављајући онсаду
Ладисмита и Кимберлеја, и осим
тога заузимајући градове сјеверног
дијела капске колоније без отпо-
ра, не улијевају никаква повјерења
ни Инглезима. У Лондону се гово-
ри и то, да услед доласка Цара
Вилхелма, ратно министарство на-
рочито крије прави положај на ратном
пољу. И данашња лаконска денеша
„Агенције Рајтера“, да је прекинут
саобраћај између Дурбана и Есткур-
та, само може још више узномирити
инглеско јавно мишљење. Прошло је
већ неколико дана, да су у јужну
Африку почела придолазити пот-
крјепљења из Инглеске и Индије.
Главни заповједник генерал Булер
има већ располагати врло знатнијем
свјежијем ратнијем силама, а међу
тијем још ништа не даје повода
мислити, да су те силе почеле учес-
товати у ратнијем операцијама.
Све се више говори у Лондону о
неприправности тијех свежијех сила,
и све је јасније, да се с Бурима
мора борити још, као и до сада

она инглеска војска, која је већ то-
лико губитака претрпјела. С тога
се не треба чудити, што присуство
њемачког Цара у Видзору не произ-
води ни на инглеску публику ни
на континенталну Јевропу утисак,
који су очекивали политички једно-
мисленици г. Чемберлена.“

Цара Вилхелма прати и мини-
стар Билон, који је конференсио са
њемачкијем послаником у Лондону
Хатцфелдом и инглескијем мини-
стром колонија г. Чемберленом, па је
са овим дипломатима имао говора
и Цар Вилхелм, што би давало по-
литички значај овој Царевој посјети.
Отуда су неки листови закључили,
да Цар Вилхелм нуди интервенцију
у корист ријешења транзвалског пи-
тања уговором мира, који би обје
ратујуће стране задовољио. Али су
се из Берлина одма потезили, да
ту вијест оповргну, наводећи, да
се тој интервенцији противи строги
неутралитет, којег се њемачка вла-
да држи у транзвалском рату. Осим
тога, за интервенцију требало би
да је тражи једна од ратујућих
страна, о чему се за сада неможе
ни мислити. Тако веле из Берлина,
ипак су сви изгледи, да ће Цар
Вилхелм онако у четири ока прого-
ворити коју ријеч у корист јужно-
афричкијех република.

У 43 броју „Г. Црногорца“ обратили
смо пажњу нашијех трговаца на италијан-
ско парабродско друштво „Пуља“, које је
отворило двије линије између наше и ита-
лијанске обале у корист нашег тргови-
ског промета са Италијом; и то је дало
повода неким листовима у Аустро-угар-
ској да и због тога дигну вину на Црну
Гору!

Ми бисмо их оставили, да вичу како
су се научили, али хоћемо да константи-
рамо још један пут, како ти листови под-
мећу „Г. Црногорца“ ријечи, које у њему
никад нијесу биле штампане. Наиме, први
сигнал тој вини дао је један телеграм са
Цетиња у бечкој „Н. С. Прес“, да „Г. Цр-
ногорца“ позива црногорске трговце да
прекину трговинске везе са Аустро-Угарском.
А то је проста лаж. Ако смо препоручили
нашијем трговцима, да линијама друштва
„Пуља“ покушају трговинске везе са ита-
лијанскијем и францускијем пјацима, ни-
јесмо их позвали, да прекину досадашње
везе са Аустро-угарском.

Да то хоће наша влада, не би тре-
бало тога позива, него би довољно било
да у царинарској политици са Аустро-
угарском усвоји међународно начело реци-
процитета. Кад би наша влада ударила
царину на увоз из Аустро-угарске, према
царини, коју је ударила Аустро-угарска
на увоз из Црне Горе, наши трговци би
тај час промијенили досадашње тргови-
ске везе.

Знаде ли то аустро-угарска штампа,
или хотимично мистифицира своје читао-
це, само да се искали на Црну Гору?

РЕЗУЛТАТ КОНФЕРЕНЦИЈЕ МИРА.

Чувени руски професор Мертенс,
који је био одасланик Русије на хашкој
конференцији мира, написао је поводом рата
у Транзвалу у петроградском „Правитељ-
ственом Вјестнику“ значајан чланак о за-
датку и намирима хашке конференције,
који због своје важности доносимо у цје-
лини:

Изненадни рат у јужној Африци,
природно је привукао на себе пажњу ци-
јелог образованог свијета. Тек што су про-
текла два мјесеца од закључења хашке
конференције, а сви ужаси рата поново
изникосе.

У колико се више полагала нада на
конференцију мира, у толико се она жа-
лосније свршила; колико је толија жеља
била код свих другова међународнога сви-
јета, да се предупреди нова крвопролића,
тим је искреније сажаљење, изазвано гроз-
ним извјештајима о крвавим биткама на
југу Африке. Поново је наступило вријеме,
кад под сјенком првеног крста, сестре и
браћа милосрђа врше своје велике подвиге.

Појмљиво је, а и природно да се све
то сажаљење, али је потпуно непојмљиво,
како се може кривити хашка конферен-
ција за жалосне догађаје у јужној Афри-
ци. На каквом се основу може и мислити,
да је хашка конференција морала одстра-
нити сваки рат? Зар се још смјје тврди-
ти, да је јужно-афрички рат одрицање
рада те конференције?

Та конференција није имала за свој
задачак, да предупреди за будућа времена
све међународне ратове. Такав задачак мо-
гао би се ријешити тек после потпуно
измјене свију односа између савремених
народа. Док људи остају људима, док се
народи буду старали искључиво за своје
интересе, и док владе буду тежиле за сво-
ју сопствену корист и да чувају своју
народну част и достојанство, — дотле ће
на жалост, бити неизбежни сукоби изме-
ђу народа, а ратови могући. О тим основ-
ним фактима морала је водити рачуна
хашка конференција. Она је изразила на-
рочиту конвенцију о мирољубивим сред-
ствима за расправљање међународних су-
коба; она је препоручила државама, да тек
у крајњим случајевима и после исцрп-
љенијех мирољубивих средстава, прибе-
гавају употреби присилних мјера, за зашти-
ту својих права и интереса. Хашка конфе-
ренција сувише је мало рачунала на пот-
пуно одстранење у будућим временима
свих међународних ратова, јер највећи дио
свога труда уложила је да одреди ратне
законе и обичаје. Потписате конвенције на
тој конференцији о ратним законима на
суву и о раду Црне Горе за вријеме
поморских ратова, неоспорни су докази
потпуно правилних погледа тога међуна-
родног збора о рату. Истина, хашка конфе-
ренција признала је, да је рат велико зло
за све народе, али да то зло уклони, она
није била кадра. Она је морала рачунати
о тој народној недаћи и гледати да се
умање сукоби. Кад би ипак та недаћа по-
стигла народе, кад би се сви напори за
њено предупређење показали слаби, —
такав случај хашка конференција имала је
у виду и старала се, да се колико је мо-
гуће више ограничи страшне посљедице,
које доноси рат за свакога, ко постане
његовом жртвом.

Резултати радова хашке конференци-
је мира, могу се свести на ове двије тачке:

1. Конференција је створила правил-
ни систем могућих напора, управљених
одржавању међународнога мира, средством
добрих услуга са посредовањем и избор-
ним судонима.

1) Она је организовала и довела у
ред, поступке зараћених држава, ограни-
чењем дивљих прохтјева, који се могу јави-
ти, умањивањем страшних ратних посље-
дица и заштитом живота и здравља онијех
лица, која су пострадали за вријеме рата,
путем заједничког удјела свих народа.

Утврђивање законитог основа сазнања
солидарности народа, у борби против опи-
штега и страшнога зла, као што је рат и
стварање из савремених држава велике
општине за узајамну помоћ и осигурање
од свих пријетелих међународних сукоба,
биједа и опасности. — ето то је велика и
незаборављена заслуга хашке конференције
мира.

На крају овога саопштења изјављује
проф. Мертенс жељу, да сви пријатељи
овог великог дјела, које је почела Русија
у лицу свога великодушнога Императора,
не приписују хашкој конференцији ове на-
мјере, које она није никада имала, него
напротив, да су сложни у штићењу и раз-
вијању већ стечених резултата. У сваком
случају, у историји међународних односа,
хашка конференција чини епоху, јер је на

њој положен тврди темељ цијелој системи
предузећа, управљених да предупреди ра-
тове и све небројне биједе које га прате.
Да се отклоне са свим међународним рато-
ви, савршено је немогуће, а хашка конфе-
ренција то није имала ни за задатак, нити
је могла то учинити.

СА АНГЛО-БУРСКОГ БОЈИШТА.

Главни заповједник инглеске војске
генерал Булер стигао је концем октобра
по нов. кал. у Капштадт, и тада се чуло,
да се зарекао, да ће концем новембра раз-
вити инглеску заставу у Преторији. Али
ево отада прође читав мјесец, а да се Бу-
лер не може похвалити никаквим зна-
чајнијем успјехом. Бурска војска још је на
инглеском земљишту, и ту више пријети
инглеској војсци него ли инглеска мој,
ма да су већ стигла знатна инглеска по-
јачања. Види се, да генерал Булер не хита,
док не стигне сва сила инглеска, коју
чека. И тада ће наступити озбиљно дјело-
вање; и Бурји ће морати силе подићи.

Генерал Булер за сада је раздијелио
своју војску у три колоне. Прва колона
под генералом Клерим, која броји 13.000
момака, имала би штитити Пјетермари-
бург, и по могућности пружити помоћ ге-
нералу Уајту у Ладисмиту. Друга коло-
нија под генералом Гатакром, која броји
6000 момака имала би преко Квенетона
упанути у Оранжеску републику правцем
на Блемфонтен. А трећа колона под ге-
нералом Булером, која броји 14.000 момака,
имала би најприје ослободити Кимберлеј,
па тада преко Мафекинга продријети у
Тразвал правцем на Јохансбург и Пре-
торију.

Тако изгледа, да Инглези избјегавају
одлучну битку са главном непријатељском
војском, која се налази под генералом
Жубером у Наталу код Ладисмита и Ест-
кура. Тај план генерала Булера листови осу-
ђују, јер, кад би генерал Жубер побједио у
Наталу војску генерала Уајта и Клериа,
прије него би генерал Булер и Гатакро
заузели Преторију и Блемфонтен, изгле-
дало би врло траткомично.

Ладисмит се још не предаје Бурима,
који га опсиједају има три недеље. Изме-
20 и 21 новембра ноћу генерал Уајт је
покушавао да продре правцем на Естфорт,
али се морао опет у Ладисмит натраг по-
нући. Генерал Жубер је ту оставио око
10.000, а са 16.000 похитио је к Есткурту,
гдје је прекинуо инглеској посади тога
мјеста повлачење на југ к војсци генерала
Клериа. И ту се чека одлучна битка, гдје
би генерал Жубер имао борити се на два
фронта са генералом Клериа и генералом
Уајтом, ако овај успије, да продре из Ла-
дисмита, гдје је опкољен непријатељском
војском.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Балканска Царица у францускоме
преводу.) После руског, њемачког и
италијанског превода дјела Књаза Николе
I. Балканске Царице, ево гдје се јавља и
француски превод, кога штампа *La Revue*
d'Europe. Кјеневски лист *La Semaine lit-*
téraire напомињући овај превод, говори о
том производу Књаза-ијесника слиједеће:
„Књаз-ијесник овдје циља славу земље
којом управља; прича вјечиту борбу са
Турцином, који, поред све своје силе,
никада није могао покорити ово див-
ље парче земље. Балканска је Царица дје-
ло врло просто и природно, али које не
оскудијева ни величином, ни љепотом.
Ту нећете наћи несретних жена, нити
јунака са закршеним осјећајима и неси-
гурном свијешћу, већ на против душа уз-
вишених и бурних, које не попуштају у
својим плановима. Мушка гордост влада
срцима свих личности. — Станко је из-
дао; Станко се бори у отоманским редови-
ма, гдје је постао паша и гдје га обасипа-
ју почастима: „Хајде за мном, вели он
својој вјереници Даници, ја ћу ти ставити
круну на главу“ Али она, која је вјерна
својем народу, одговара му гордо: „Докле
год будем остала Црногорка, ја сам пари-
ца.“ У овој драми има снажних стихова,
који морају, на српском, звонити силно
као звук труба.“

Док се тако француска литература тим дјелом заноси, дотле је Балканска Царица и међу браћом Чесима стекла лијепи глас и признање. Како се из Брна у Моравској јавља, приказивао је ондје у чешком позоришту првије суботе г. Никола Симић са госпођом 'поједине одломке из Балканске Царице са толиким успјехом, да је на жељу тамошњег грађанства морао поновити исту представу опет у понеђељник.

(Палеографска изложба у Петрограду.) Идућег мјесеца децембра отвориће се у Петрограду палеографска изложба. Директор петроградског археолошког института, Н. В. Покровски, позвао је све познатије библиографе и све оне, за које мисли да имају ма какав споменик старе писмености, да помогну успјеху изложбе шиљањем ријетких старина на изложбу. У своме писму вели Покровски, да треба да изложбу послати: рукописе од почетка руско-словенске писмености до 18 вијека закључно; рукописе са означањем времена кад су писани, са орнаментима (украшцима), минијатурама, и оне који су интересантни по садржају; листове с цртежима 17—18 вијека руских старовјераца (старобрјадци). За тим Покровски жели, да се на изложбу пошљу старе штампане књиге старих руских и југо-словенских (српских) печатница (штампарија), мање или више ријетке, добро сачуване, пријеписе, снимке с рукописа руских и грчких. Особито се жели, да се на изложбу пошљу фотографије рукописа који се чувају у заграничним и руским мало претступним хранилиштима (у црквама и манастирима), а тако исто и преликани украси и минијатуре са књига. Све предмете треба послати тако, да у Петроград стигну до краја овога мјесеца по старом календару. Ко би посумњао, да ли би какав предмет ваљало послати или не, т. ј. да ли би имао вриједности за изложбу, нека пита о томе археолошки институт у Петрограду. При шиљању предмета треба сваки да означи: жели ли да му се врате, или ће их даровати институту.

(Нове књиге). Примили смо следеће нове књиге:

Успомене из нашег црквено-народног живота од дра Теодора Мандића. Прва и друга свеска. Нови Сад, 1899. Обје ове свеске успомена, које су засебно оштампане из „Летописа“ Матице Српске, од велике су важности за историју народне аутономије наше браће Војвођана.

Источно црквено питање и задаћа Аустрије у ријешењу тога питања. Приказао „Православни.“ Задар, 1899.

Ова лијепа расправица управ је праведан и достојан одговор на књигу, која је недавно под горњим насловом изишла на њемачком језику у Бечу и којој тенденција, да све православне у Аустро-Угарској, а посредно и у другим балканским државама, приведе у унију са Римом.

Herbarium „Збирка биљака“ од професора А. Пихлера. У Мостару. Издање књижарнице Пахер и Клеића, 1899. Ова „Збирка биљака“ састоји се од: 382 разна натписа (имена биљака, које расту у разним крајевима свијета, а понајвише у Далмацији.) Сваки натпис одијељен је сарупицама, да се може лагано откнупити и

на биљку прилијепити, даће 10 арака глатке, бијеле хартије, 10 арака за пропјеђивања „Filtrir papier“, 2 листа гумираних и на мале стризе (страјфе) избушене хартије, а најзад све је сложено у тврде и врло лијепо израђене корице. На унутрашњој страни корица налази се штампано упутство за сакупљање биљака. — Цијена 90 новч.

— Пчеларека библиотека: сvezак VII. **Пчеларење линебуршких пчелара с плетарама.** Написао проф. Јован Живановић. У Карловцима. Српска манастирска штампарија 1899. Стр. 38. Цијена 20 новч.

Велики орао, српски народни илустровани велики календар за год. 1900. — Издање и штампа српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Новом Саду. Цијена је 50 новч.

— **Objavljenoje.** Spjevaio Milivoj Strahinić. Dio I., snopić V. Rijeka. Tiskarski i litografski zavod Emidija Mohovića, nakladnika. 1899. — Цијена једном стопицу 12 новч., а цијелом дјелу 3 фор. 60 новч.

Мостар, српски ципни календар за претступну годину 1900. Година II. Цијена 20 новч. У Мостару, 1899, издање и штампа издавачке књижарнице Пахер и Клеића.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

(Куга.) Ових дана умро је од куге у болници у Тријешћу један болесник, који је доведен парабродом из Цариграда у Тријешће. И неколико дана прије овог случаја умрле су три особе од куге на једном Лојдовом параброду, који се је враћао из Бразилије за Тријешће. Болест ова, која се била мало утишала, својом се и опет примиче, па с тога мислимо, да ћемо нашим читаоцима користити, ако их у слиједићем упознамо са узроком и начином предохране од те страшне болести.

Главна је тачка свију предохранних средстава у чистоћи.

Држава и општина треба да предњаче у томе правцу. Болнице, државна надлежства, сва лица која су у зависности од државне власти, чиновници, војници, службеници треба да буду примјер осталима у одржавању чистоће. Лица, која по каквом послу долазе властима, треба да буду, ма и просто, али по све чисто одјевена и опрана. Узми се, да су материјалне прилике свијета такве, да је немогуће од стране масе тражити чистоћу. Згледајмо из ближе тај разлог. Није ли сигурно научно доказано, да је употреба ма каквих било алкохолских пића, једна тако исто извјештачена и шкодљива потреба, као што је и пушење дувана? Маса, дакле, која милионе свога, трудом и муком, зарађеног новца, троши за непотребне јој предмете, а нема средстава да се 3—4 пута мјесечно окупа, да себи набави чисто рубље и одјело! Не, то су само празна изговарања! Сваки ће морати закнупити од тих извјештачених, навиком задовбених потреба, па себа, своју чељад и свој стан у чистоћи држити.

Најјаче бранике противу заразних болести подигли би, кад би увели и одржавали чистоћу у нашем народу, та чистоћа би нам убрзо постала тако мила, да би наши посљедници исту одржавали и без икакве мијешања државне власти. Чистоћа би нам, са знатним побољшањем у здрављу народном, уштедила безбројне патње, жалости и муке, које на нас сићу, кад се крећемо

— без мало — у источнојачкој прљавштини, која привлачи све заразе, а највећа кугу.

Болест та приљепчива је, и по истраживањима француског бактериолога Иерсена ту заразу производи извјестан бацил.

Бацил куге, налази се нарочито много у запојеним жлијездама лица, која од куге бодују, али је увијек била чудновата брамоћ ширења те заразе. Сад се то у главном објаснило.

Одавно је примијећено, да упоредо са том заразом на људима, наступа помор и на животињама; рогата марва, пси, мачке, амје веома много липсавају за вријеме епидемије куге. Нарочито је пао у очи велики помор пацова. Шта више, примјећено је, да у једноме мјесту, прво почну нагло мањкавати пацови, па се тек онда куга појави на људима. То је позитивно утврђено прије 21½ године у Бомбају. У једној кинеској вароши, Кантону, прије 3 године константовано је, да је нађено за неколико недјеља 22.000 мртвих пацова, и одмах за тим наступила је епидемија куге на људима тога мјеста.

Настало је питање, какву улогу могу имати пацови у распрострању бацила куге? Прије кратког времена др Симон тронашао је, да разни инсекти из тијела пацова разнесу ту болест, и заразе људе и стоку. Буве, кимпи¹⁾, мушице врше најчешће тај пренос болести. Отуда помор паса и мачака, који у додир са пацовима долазе, а отуда и помор шаклаз и змија.

Инсеката горе поменутих у толико више и има, у колико су људи прљавији, сабијенији у становима недовољно освјетљеним.

У вароши Порту у Португалској др Јоржес, шеф-љekar тога града, који је први и познао ту заразу, дао је ухватити пацове у кућама у којима су становали од куге оболела лица, и у њима је пронашао микробе куге.

Чистоћа је дакле најглавније средство у борби противу куге.

О лијечењу куге до скоро се није имало шта рећи; све што се је радило, то је било издавање болесника и стављање његово у што боље хигијенске, здравствене прилике. Сада је пронађен начин лијечења куге, помоћу извјесног серума, који се по упутствима проналазача др Иерсена, справља у Пастеровом институту, уз сарадњу чувених бактериолога Дикло а, Руа и других. Односно вриједности његове, кад је већ болест наступила, није се још на чисто; но изгледа да је много сигурније његово дјејство за предохрану. Једина му је, тако рећи, махна, што је нужно сваких 15 дана понављати то убризгавање, јер се послје тога времена његова моћ изгуби. У Пастеровом институту справља се сада по 3000 бочица дневно тога серума, и цијена му је таква, да је то средство приступачно и сиромасима.

По баш да тај серум дадне — што је жељети — најповољније резултате, опет су чистоћа, добра храна и у опште све подесне здравствене прилике, као и мирноћа душевна, неопходно потребни за вријеме ове заразе.

„Нар. Здравље.“

¹⁾ Да кимпи преносе и туберкулозу, доказао је прије 4 године проф. Марфан, у Паризу.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(О зимовању и узимљању пчела.)

Како пчеле зимују, шта раде зими у кошници, да ли се мичу или свака стоји једнако на једном мјесту, како се хране, којим начином примају храну у себе, како гдјекоје доспију до хране, до меда, које су случајно над ћелицама празним, о свему томе владају различна мишљења. Највећи пчелар свијех времена, др Терзон мисли да мед циркулира зими од пчеле до пчеле т. ј. оне пчеле, које су близу меда или до меда, додају мед онијем пчелама, које су даље од меда и које не могу доспети до меда, јер свака стоји на својем мјесту. Терзон дакле мисли да пчела једна другој додаје мед и да мед тако циркулира кроз друштво пчелине. Други пак мисле да пчеле иду за медом, да се пчеле једна мичу и које се сад налазе над празним ћелицама, послје краткога су времена над пуним ћелицама. Кад доспију над пуне ћелице, онда узму меда колико им треба док послје њекога времена не доспију опет до меда. Дакле по томе мишљењу пчеле су у вјечитом мичању, у вјечитом циркулирању идући за медом. Трећи пак мисле, да пчеле напуне свој желудац за мед, медом прије него што ће зима ударити, па тај им мед траје преко цијеле зиме, јер оне мало меда потроше преко зиме. Пчели служи мед као материјал за огрјев, за то га мало и троше и тек онда га почну тропити јако кад матица почне носити јаја. У новембру и децембру троше пчеле мало меда и тек с новом годином почиње трошење јаче бивати с тога, што матица у то вријеме почиње носити јаја. И кад матица почне носити јаја све јаче и јаче, онда и трошење меда бива све јаче и јаче. Из тога пчелари могу извести науку да свакој кошници треба оставити меда, не што би оне требовале за свој живот преко зиме, него им тај мед треба за исхрану улева у рано прољеће. Из свега досад реченога виде се мишљења о зимовању пчела. Нама практичним пчеларима добро је знати како пчеле зимују, лијепо је да се што боље упознамо са оном животињом, која нам користи, радости и весеља доноси. Срамота је вући од ње користи и уживати у њој, а не познавати је. Треба дакле да знамо и да се упознамо са тијем мишљењима о зимовању пчеле, али је за нас практичне пчеларе ипак важније питање, како ћемо своје пчеле узимати, како ћемо их узимати да лијепо презиме и да нас, кад сунце прољетно гране, развеселе својом веселом и умилном звуком. До доброга узимљања и зимовања наших пчела стоји сав напредак преко прољећа и љета.

Пчела је привезана за биљку и као што у зиму увену цвјетови од биљке, тако се и пчелин живот сведе на најнижи ступањ живота. Да пчела у том стању остане, у том дремежу, да остане у истом стадију у ком је и биљка, утјече хладноћа на њу. Докле је хладно, докле је аима, дотле ћути и биљка и пчела. Како сунце почне своје зраке обратити обртнику сјеверном, почињу и биљке тјерати, а и пчела показивати све више и више живота. Докле је дакле хладно, зима, не миче се биљка, а и пчела ћути. У том дакле стању треба пчеле задржати, у ком је и биљка. А да се пчела задржи у том стању, у којем је и биљка, треба на њу да утјече ваздух споља. Кошница не смије бити јако утоплена,

Ово доведе речено било је као нека расправа о томе, да ли је или не Војвода Вуксан био син Булата Гојакова, а сада да видимо нешто из живота овога чојека, и о томе, како је он постао војвода Роваца.

Када су данашњом Црном Гором, нашом драгом домовином владали синови славнога Ивана Црнојевића; кад је по Горском Вијеницу: „Була клетва пала на изрода,“ т. ј. кад се је млађи син Иванов, Станиша, из зависни одметнуо од свога брата Ђурђа, те прибјегао Султану, потурчио се, добивши име Скендер-бег и добио од Султана, да влада Скендеријом и Доњом Зетом, гдје су у то вријеме спадала и свих седам брда, — тада су Скендер-бегу Црнојевићу и његовим присталицама од свих брда и доње Зете највеће јогуњство показала три племена и то Васојевићи, Ровца и Пипери. На челу ова три племена стању три њихова првака и то у Васојевићима Солат, у Пиперима Лијеш, а у Ровцима Вуксан Булатов. Ова три јунака договоре се, да се боре са својим племенима против Скендер-бега и турске силе и да један другогме хитају у помоћ, чим би на које од ова три племена Турци напали, а ради већег браства и јединства, они се тројица побратиме.

„Од седморо брда Ровца
„Кључ бијаху у земане
„Кад на земљу чалмовосци
„Јуришаху с сваке стране“ Н. I.

Овако круноносни Пјесник цијени прошлост овог племена. Дакле, од тог доба Ровца и постају кључ свих седам брда, излијећући ровачки соколови из овог кршног предјела и пружајући своју јуначку десницу у помоћ браћи брђанима око себе.

ЛИСТА К.

ВУКСАН БУЛАТОВИЋ, војвода од Роваца.

По свима крајевима наше домовине, а особито у родном мјесту овога Србина, много се о њему говори у причама и пјесмама, и његово се јунаштво, као год и других старијех српских јунака уз гусле и у причама црта надприродно, називајући га „побратимом вила,“ тврдећи, да је имао „крилата коња“ и т. д.

Рекох, да се о овоме јунаку и војводи свога краја много пјева и приповиједа, ну поврх свега тога о њему до сада није много писано, наоко гдје узгредно, те према томе ни народ о овоме свом омиљеноме јунаку нема правилнога појма. С тога сам се и ријешо, да о њему напишем неколико ријечи, колико могнем дознати из свеопштег предања овамашњег народа и помоћу историјских закључака.

Ну прије, него што почнем о војводи Вуксану писати, потребно ми је површно казати о постанку данашњег Ровчана и о њиховом досељењу у овај скровити и кршни предјел Црне Горе.

Свеопште предање тврди, да су Ровчани од Нише, војводе Херпеговачког и да је основатељ данашњих Ровчана, с малим изузетком, био Гојак. Предање каже, да је Гојак био син Нишин. Ну, пошто исто предање тврди, да је Ниша живио у вријеме Стевана, сина Књаза Вукана Немањина, основатеља М. Мораче и да је Ниша присуствовао у овој грађевини; а предање

тврди и то, да је Гојак убио некога силног Турчина у Жупи Никшићкој, те с тога и да се доселио у скровита Ровца, — то се не може тврдити, да је Гојак био син Нишин, него потомак његов, јер је Ниша живио од прилике на 200 година раније, него је Турака било у ове крајеве; а да је био потомак Нишин може се тврдити, јер се и данас сви потомци Нишини славају као рођаци; и при том сви славе једну славу (Св. Еванг. Луку), а зна се, да српска слава заплата може бити свједок томе.

Гојак се доселио у Ровца по предању као младић и ту се оженио од старосјединоца ровачкијех и имао четири сина: Валаха, Булата, Шхепана и Срезоја, од којих су данас четири браства у Ровцима, и свако се браство презименом њенијем и данас прозива. По свој прилици Булат је био најстарији од браће, па за то је имао првијенство међу њима а доцније и над старосједиоцима ровачким, сигурно отуда, што је био потомак Нишин, потомак једне познате личности тога времена, а син Гојаков, који се такође био огласио због убиства тога силеије Турчина.

Војвода Вуксан, о коме се овђе намјерава писати, био је син Булатов. Сад овђе неки покрећу питање: како је Вуксан могао бити син Булатов и коме је он био војвода, кад се зна, да су без мало сви данашњи Ровчани од оца и стричева Вуксанових; онда је он ваљда био војвода само оцу, стричевима и браћи од стричева, и т. д. Ну зна се, да је Ровчана било и кад се Гојак у Ровца доселио, од којих се он и оженио; а остатак тих старосјединоца ровачкијех и данас у Ровцима постоји. Мјесто, где се Гојак најприје у Ровцима населио,

зове се по њему „Гојачевина“ и то је мјесто најгрђе у Ровцима, јер је ту могао начинити само кућу, а под њоме апсолутно ништа није имао гдје обрађивати. Дакле, да нијесу Ровца била сва насељена, Гојак би изабрао себи љепше мјесто, да се насели, а не баш најгрђе, пошто су Ровца сва скровита. Доцније су се од синова Гојакових множили потомци и јачали, пошто су имали пријенство у Ровцима, те су старосједиоци ровачке потискивали у крајеве, јер се и данас у крајевима Роваца ти старосједиоци налазе; неки су се иселаваали из Роваца а неки опет остали, како баш и предање тврди, међу потомцима Гојаковим, те се и они доцније прозвали Влаховићи, Булатовићи и т. д., дакле по синовима Гојаковим. Према томе Вуксан је заиста имао коме бити војвода. Још предање каже а и фактично се тврди може, да је Вуксан живио у вријеме Ђурђа Црнојевића; а Гојак се, као што је напријед речено, доселио у Ровца због убијства неког Турчина у Жупи Никшићској, док Турака у овом крају према историји Срба није могао бити раније, него на 100 година прије Ђурђа Црнојевића, те према томе ни Вуксан није могао бити даље, него унук Гојаков.

Дакле, према овђе реченом, Војвода Вуксан је заиста био син Булатов и није другаче могло бити. За потврду овога наводим овђе ријечи нашег Господара и пјесника, који у „Новом Колу“ ровачкоме каже:

„Од Вуксана Булатова (а не Булатовића)
„Колико је Влаховића
„Погинуло овукудје
„Дралковића и Реџића....“

Јер тијем би се изазвао живот у кошници прије времена. Пчела се мора заједно будити са биљком. Кад биљка почне тјешити, онда је вријеме и пчели да се буди. Ако је пак кошница јако утопљена, пчеле прије времена почети живот свој показивати, матица ће почети носити јаја, јаја ће се развити у уљеве, а пчеле ће морати развити свој рад хранећи своје уљеве. Да пчеле пак могу хранити своје уљеве, да могу за њих згтовљати млијеч, треба им воде. Воду пак не могу наћи у кошници, прије времена морају да излијећу напоље по воду. Али која год излети напоље у то доба, та се више никад и не врати натраг. Хладноћа је убије. Из тога се јасно види да пчеле не ваља јако утопљавати, као што то чине Нијемци. Они међу непосредно на оквири стуре, одстраг скину прозоре, па помећу опет стуре, лета сузе, тако да ваздух врло мало продире у кошницу. И тај ваздух, који уђе у кошницу, сух је, јер влагу увуку у себе стуре. Пчеле у таквом случају немају влаге, да би могле мед можда кристализован употребити. Кад је тако кошница утопљена, матица почне прије времена носити јаја, пчеле требају за прихрањивање уљева меда, а не могу да га употребе, ако је особито кристализован (што је изазвала суха топлина у кошници), без воде. Пчеле морају у таквом случају да излијећу напоље по воду, да се више са зиме не врате у своју кошницу. Кошница тако ослаби савијем и опорави се тек за вријеме главне паше кад је требало што нанијети и меда. Из тога се види да је прекојерно топло утопљивање кошница неприродно. Ми треба да гледамо како пчеле у дупљама у природи презимљавају, па тако исто да их и ми узимљавамо. Како могу пчеле лијепо да презиме у дупљи, која је широка и дугачка и која има лето велико и које случајно може бити ма гдје и над самијем ријем. Како могу у тако широј дупљи пчеле да презиме, како могу да издрже велику хладноћу, кад им је лето Бог те пита колико широко? Да пчеле изведу топлину саби у кошници, треба им доброг меда и довољно ваздуха. Без добра меда и без довољно чиста ваздуха не може бити добра зимована у кошници. У зими дакле пчеле требају само материјала, који даје топлину, а то је мед и ваздух. У новембру и декембру пчеле живе само о меду и ваздуху, јер онда је живот њихов сведен на најнижи ступањ. Али кад матица почне носити јаја, онда осим меда треба пчели и рђе, јер та ствара месо. Зато је добро при узимљавању кошница додати у сваку кошницу по који оквир са рђом. Да ти дакле пчеле презиме као што треба, потребно је да им даш доброг меда и дододљно ваздуха. Материјал за горење, мед, мора бити добар, не смије бити медљика или онаки медови, који се брзо кристализују. Багреновац, липовац, босиљковац, ти су медови добри, ти се не кристализују брзо. Зато ће сваки пчелар гледати према својем крају, да оставља за зиму својим пчелама онаки мед, који се дуго држи течан. Тако ако се у којем крају у јесен појављује медљика, пчелар ће тај мед истрести и не ће своје пчеле оставити да на њој презиме, него ће им оставити за зиму багреноваца или другог којега меда, који у његову крају има. Тај мед не ће истресати него ће га својим пчелама оставити за зиму. Дакле добар мед, који се одмах не кристалише, увјет је добра зимована. Друго, доста свјежега

ваздуха мора бити у кошници, јер без њега не може бити сагоријевања. Тај ваздух у кошници не смије бити сух, мора бити влажан, јер кад је влажан онда пчеле могу и кристализован мед употребити. А кад је сух, онда пчеле морају да лете напоље тражећи воде, гдје на зими и пропадну. А да буде влажан ваздух у кошници, не смије бити онако јако утопљена као што смо напријед казали да чине Нијемци. Не смије бити кошница стијешњена т. ј. не смију се оквири повадити, па оставити само онолико колико заузимају пчеле. Што је већи простор, тијем ће више бити влаге и свјежега ваздуха, само ако је лето довољно велико, и ако није кошница сувине утопљена. Да ти пчеле на посјетку презиме као што треба, потребно је да су оквири доста велики и да су ти у свијем кошницама младе матице. У доброг пчелара су кошнице већ у лето све узимљене, јер он им остави седам, осам оквира меда најбољег, који није истресао. Ако су послје пошљеднега истресања меда у јесен пчеле нанијеле што меда у остале оквири у кошници, то се не ће вадити напоље, него ће остати све преко зиме. Мјесто прозора остраг треба да је даска. Кад удари хладноћа, метнуће се под кров кошнице мало сламе, а на лето изрезана танка дашчица, тако да пчеле могу напоље излијетати, а миш да се не може унутра у кошницу провући. У кратко дакле да поновимо, што се захтијева, да се може рећи, да је кошница добро узимљена! За кошницу се каже да је добро узимљена: 1.) Ако има довољно добра меда. 2.) Ако има јако друштво и младу плодну матицу. 3.) Ако је кошница добре конструкције, да пчеле имају увијек доста фрешког ваздуха. 4.) Ако је, као што треба утопљена. 5.) Ако је лето затворено рететком тако, да пчеле свагда могу излијетати, али да миневи и други непријатељи не могу улазити, и 6.) Ако је смјештена на складно мјесто, гдје влада што већи мир. То су најглавнији услови, и ко их је испунио може без бриге зиму очекивати. Да како, да све наведене услове не може пчелар на један пут испунити, особито онај приг и други. За то брижан пчелар још у пољета и кад је најбунија паша, спрема своје кошнице за зиму тиме, што се брине да свака имаде младу и плодну матицу, јако друштво и довољно добра меда. Ко се за то не брине, кад је вријеме, може љуто да се превари, јер све то не да се учинити у јесен!

„Срп. пчелар“.

(Десет правила о чувању јабука.)

Ко жели очувати јабуке на дуже доба, ваља да се сјети ових правила:

1. Преко зиме ваља чувати само добре врсте јабука, које се добро плаћају, а обичније употребити или продати још с јесени;
2. Јабуке не треба брати ако нијесу добро зреле, већ их ваља задржати на дрвету што дуже, јер ако се беру незреле, онда се брзо кваре, труле;
3. Кад се беру, ваља их оставити на слами и гдје је топло, па их ту држати док се не уаноје и док из њих не изађе сувина влага;
4. Ако се беру кад је лијепо вријеме, онда их не треба ничим брисати;
5. Прије ређања на полице, треба их одабрати (сортирати) по величини и квалитету и то сваку врсту за себе;

Затим побегне кроз уске скадарске улице и гдје год му је ко на пут изишао, свакога је сабљом оборио. Кад је дошао на мост на Војану, ту је, како народна пјесма тврди, посјекао оцу и кадију, а „туре су-неија“ је од страха скочио у Војану. Затим се дохвати Румије планине и здраво и весело побегне пут висока велике Румије.

„А кад био врху у планини
Ту је био и одпочинуо,
Па зајева на грл бијела,
„Дали нам се браћо подигнути
„Како сам нас оба осветио,
„За двоцил тридесет и троцил,
„Сузецију ни бројити нећу
„Јер је од стра у воду скочио...“

Нар. пј.

Затим Војвода Вуксан настави пут к својој завичају и довати се питоме Црмничке Нахије, гдје је нашао братских загрљаја и пријема од браће Црмничана, код којих је том приликом оставио лијепо упечатка, те о њему у тој нахији и данас добро знају и причају. Уз пут Војвода Вуксан сврати на Цетиње код Ђурђа Црнојевића, тадашњег господара Црне Горе, који га такође дочека раширенијех руку, давши му пратиоце за пут у његово родно мјесто, а уз то и нешто новаца, да би могао испунити свој зајвет Богу, т. ј. начинити цркву на брдо Градац у Ђешанској Нахији. Ровчани су већ били чули за свога војводу, да им свијетлога образа иде из турског заточења, па се скупе на сред Роваца на Тећа, те га радо и што су могли свечаније дочекају и приме опет за свога војводу.

Сад је Вуксану прва брига била, да испуни свој зајвет Богу, па за то добави мајсторе и узме раднике, те поје на Гра-

6. У почетку ваља дотичну просто, рију провјетравати свакога дана, да се и на тај начин уклони сувина влага;

7. Мјесто ваља да је увијек примјерно чисто и да се у њему осим воћа не држи ништа друго;

8. Јабуке треба прегледати што чешће, па покварене уклањати сваком приликом

9. Прије зиме затријати све пукотине на вратика и прозорима, да се јабуке сачувају од мразева, а ако би се то десило и поред тога, такве јабуке ваља потопити што прије у хладну воду или их претрпати снјегом — „да се не поврате;“ и

10. Не треба оклијевати много с продајом, већ чим се укаже повољна цијена треба их продати; јер се често догађа, да до дана, кад је у истини највећа цијена, има врло мало јабука, па се тако труд слабо плаћа.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 19 новембра

(Дементи.) „Пестер-Лојдов“ телеграм из Рима од 22 новембра, који јавља да је влада црногорска zaloжила једној банци талијанској приходе од царине, неистинит је.

(Из главног одбора за скупљање добровољнијех прилога на подизање дома умоболнијех.)

(Наставак прилож. из плем. Брдског)

	фор. н.
Г. Марко Радловић, окр. кап.	10 —
Токо Ђуровић, заст. кап.	10 —
Јазар Јовановић, учитељ	11 —
Кињо Јовићевић п. тел. чин.	2 —
Милија Павићевић, учитељ	3 —
Максим Мандић, писар	5 —
Саво Ђустушић писар	5 —
Душан Марковић, телегр.	1 —
Васо Ђумовић, трговац	5 —
Стеван Парача, трговац	2 —
Раде Спанјић, настојник	3 —
Тришко Савов, трговац	3 —
Мимо Р. Пајовић, трговац	4 —
Ристо Заков, трговац	4 —
Токо Заков, трговац	2 —
Петар Магар, столар	2 —
Јован Перов, трговац	2 —
Спасо Гвозденовић, трговац	1 —
Ристо Ђумовић, трговац	2 —
Ристо М. Вујовић, трговац	5 —
Бег Дуљо Аверић, трговац	5 —
Бег Таир Аверић, трговац	5 —
Ислам Лачевић, трговац	4 —
Нешо Крачковић, трговац	2 —
Бон Ђешњани, трговац	1 —
Нико Токов Велашевић	1 —
Ристо С. Радловић, пулиц.	2 —
Симо Савов, дрвођеља	1 —
Симо Маркуш, трговац	1 —
Нешо Чебић, терзија	1 —
Јошо Дулетић, чиновник	1 —
Ристо Рајовић	1 —
Ђорђе Шутлиновић, терз.	1 —
Смајо Зотовић, трговац	1 50
Филип Јанков, терзија	1 —
Саво Милованов	1 —
Боже Вуксанов, трговац	1 —
Тришко Ђетковић, зидар	1 —
Зеф Коча, трговац	2 —
Јако Скадрић, трговац	2 —
Саво Перинић	2 —

дац и ту начини цркву себи за спомен и задужбину. Та црква и данас постоји, разумије се с обнављањем и поправљањем мјештама, премда је у врло слабом стању. Храм је св. пророка Илије.

Од свих пограничних Турака највећи тадашњи непријатељи Роваца бјеху становници града Оногоса и његове околине, на челу којих стајаше Бег Ђубовић, Србин Мухамедове вјере. Ђубовић се обећа својој рођаци Скендер-бегу Црнојевићу, да ће му покорити Ровца и донијети главу вој. Вуксана Булатовића. За то дигне велику војску и упане с њом у Ровца. Војвода Вуксан с Ровчанима изађе му на сусрет, али им не могаше одолети, него Турци освоје један дио Роваца од југо-западне стране и дођу до Ријеке Мртнице до мјеста Бан-луга, гдје је и кућа Вуксанова била (Вуксан се у почетку звао бан, те с тога се и то мјесто зове Бан-луг — Банов луг). Тада Војвода Вуксан, видећи да не може Турке сузбити, позове Бега Ђубовића на меџан, те да њимим меџаном ријеше, коме ће Ровца остати. Наравно да Ђубовићу то није било мило, па за то позове Вуксана на састајнак, да се о томе посавјетују, што овај и учини. На састајку углављено буде, да Бег Ђубовић врати војску из Роваца; а они двојица док су живи, да буду у љубави и пријатељству и том се приликом побратиме. Од то доба за дуго вријеме Турци нијесу на Ровца нападали; а Вуксан је често полазио свога побратима Ђубовића, који га је, ради шетње, и у Сарајево водио.

Вуксан се два пут женио. Другој му је жени било име Јока (у предању Јоја.)

Најпослије се војвода Вуксан поболи, па, бојећи се турских најамника, склони

Симон Хрват	—	50
Мико Дулетић, трговац	—	2 —
Ђока Гргуровић, трговац	—	2 —
Тале Брајовић, пулицот	—	5 —
Симо Абрамовић, трговац	—	2 —
Илија Стојановић, трговац	—	3 —
Станко Ђуровић	—	1 —
Андро Тодоров, калајџија	—	1 —
Мићо Андрић, калајџија	—	1 —
Ристо Миљанов	—	1 —
Павле Савов	—	1 —
Мићун Павићевић	—	1 —
Саво Никић	—	1 —
Марко Радоњин	—	1 —
Петар Мандић	—	1 —
Поп Филип Пешић	—	5 —
Барјактар Ђуро Мићунов	—	2 —
Перјаник Вучур Радосавов	—	1 —
Стеван З. Стојановић	—	1 —
Живко Николин	—	1 —
Стојан Перов	—	1 —
Смајо Мулећ	—	1 —
Саво Ђурићин	—	1 —
Пипо Драгојев	—	1 —
Баћо Шујов	—	1 —
Шуко Радојев	—	1 —
Кењо Радојев	—	1 —
Машан Агичин	—	1 —
Бошко Агичин	—	1 —
Станиша Живаљев	—	1 —
Кењо Томичин	—	1 —
Мујо Симов	—	1 —
Пуро Стеванов	—	1 —

ОКА ЖИТА:

Суља Радошев	—	10
Васо Спаков	—	10
Шћепан Бошков	—	10
Милош Радев	—	10
Томо Ивов	—	10
Перован Блажов	—	10
Миро Туцов	—	10
Мијајло Митров	—	5
Туцо Стојанов	—	10
Милан Мићунов	—	5
Глигор Милованов	—	15
Милосав Радев	—	10
Периша Томичин	—	10
Саво Никин	—	10
Никола Рапков	—	10
Лазо Асанов	—	5
Саво Мусејин	—	5
Шћепан Мусејин	—	5

фор. н.

официр Богдан Томов	—	4 —
барјактар Лука Радулов	—	2 —
Крсто Токов, посл. В. Суда	—	5 —
Мирко Перинић	—	1 —
Бојица Ђоков	—	1 —
Лашо Велишин	—	1 —
Томица Мујов	—	1 —
Нико Мујов	—	1 —
Милосав Мирков	—	1 —
Вуле Јаковов	—	1 —
Петар Токов	—	1 —
Живко Петров	—	1 —
Лазар Гијов	—	1 —
Јоле Нешков	—	1 —
Марко Радонин	—	1 —

ОКА ЖИТА:

Ниша Токов, бар. бат.	—	20
Ђукан Велишин	—	20
Богдан Алексин	—	10
Филип Богданов	—	10
Шћепан Богданов	—	10
Тодор Матов	—	15
Мирун Милованов	—	10
Андрија Милетин	—	5
Филип Васов	—	20
Јован Ђојинин	—	10
Ђојина Јоков	—	20

И Вуксан је у томе предначио својим побратимима и показао Ровчанима, како треба да се боре против својих непријатеља, што их је и одржао кроз дуго вријеме, да не подлегну сили турској, него да увијек „своје измучене и крваве руке пружају к Цетину.“ Ђурађ Црнојевић прогласи Вуксана Булатова за „војводу Роваца,“ а друге помоћи није могао пружити ни њему ни његовим побратимима, пошто су остала брда већ подлегла била сили турској. Турци напустише, да ова три јунака преваре на вјеру, да их погубе и да онда лакше ова три племена покоре. Позову их на састајнак, давши им вјеру, да им ништа учинити неће. Састајнак је био у Скадру. Чим они дођу, спрењени турски војници сву тројицу похватају и, по наредби, туре у тавницу. У тавници скадарској били су два мјесеца, сигурно с тога, докле добију заповијед турске владе, шта ће од њих радити. Заповијеђено им је било, да сву тројицу посијеку. Из тавнице скадарске је Војвода Вуксан гледао брдо Градац (у пјесми Врх Велешир) на сред Црне Горе у Ђешанској Нахији и завјетовао се Богу, ако жив отолен изађе, да ће на њему начинити цркву. О томе најљепше говори народна пјесма.

Једно јутро дођу турски целати пред тавницу и почну изазивати по једнога из тавнице, велећи, да је за њих дошао откуп из њихових племена, него да иду своје завичају. Најприје позову Солата од Васојевића, затим Лијеша од Пипера и обојицу пред тавницом посијеку. Најпослије позову Војводу Вуксана, али их овај некако превари, те му пупте свезане руке. Тада, према народној пјесми, уграби једноме целату сабљу и ту сва три целата посијече.

се у мртвичке стијене у једну пећину да ту болује. Чим Турци дознаду, да је Вуксан болестан, напану са двије стране на Ровца. Вуксан је дознао за Турке, али није могао ни с мјеста, јер му је већ био кучице пошљедњи час живота. Једног јутра, видећи е оће да мре, пошље своју жену, да види, да Турци одкуд не дођу, да га посијеку. Она пође неколико од пећине и на једноме жилијебу над самом стијеном сретје чету турску, коју је водио неки потпалаћени најамник. Првога Турчина, кога је срела, како предаће тврди — удари чизмом с ноге у чело, те се овај сломи низ ту стијену, те с тога се то мјесто зове „Турчинов жилијеб.“ Затим побегне к Вуксану, који је већ био на концу живота, и каже му, да Турци долазе. Он јој нареди, да бјежи с дјецом код Бега Ђубовића, који је већ био дошао у Ровца и да му дарује његовог вранца „крилатога,“ па у тај мах умре. Она побегне Бегу Ђубовићу, који ју очински прими са двоје мушке дјеце, коју је одхрањивао и последије у Ровца с њином мајком повратио. Турци нађу Вуксана мртвога и посијеку га и прегасе сва Ровца, али у њима нијесу дуго остали.

Оволико сам могао о овом човјеку дознати и овђе изнијети; а ако би ко више и боље знао, да изнесе, ја, не само да ћу му се противити, него ћу му остати благодаран.

Станко Н. Булатовић, учитељ.

Крсто Божић	—	10
Илија Агић	—	10
Мијајло Агић	—	10
Стеван Видаков	—	10
Петко Максимов	—	10

Драго Секулин	—	1
Радуге Симов	—	1
Јокица Микојин	—	1
Мурат Новичин	—	1 50
Стеван Павић	—	1
Никола Бекићин	—	1
Јован Бекићин	—	1
Мирко Бекићин	—	1

Видоје Блажов, пјешак	—	20
Велиша Микојин	—	10
Мато Павић	—	10
Радуге Колев	—	40
Марко Милосавов	—	10
Јован Милосавов	—	10
Филип Максимов	—	10
Ђуро Бешићин	—	10
Ново Бешићин	—	10
Периша Николић	—	10
Тијодор Мишев	—	10
Ђоко Николић	—	10

Милош Милосавов	—	2
Мијајло Матов	—	1
Веко Којичин	—	1 50
Миро Ристов	—	1
Милош Мишов	—	1
Лазар Максимов	—	1
цоп Јован Велашевић	—	3
офиц. Петар Пајовић	—	2
бар. Стеван Ђбров	—	2 50
Јован Лазарев Пајовић	—	1
Дуле Лазарев Пајовић	—	50
Рудо Гаврилов Пајовић	—	3
Милош Милићев Пајовић	—	1
Нешко Алексин	—	2
Перо Милосавов	—	2
Милија Шуљин	—	2
Радван Токов	—	1
Перо Шогов, писар кап.	—	2
Бајо Чокетин	—	1
Њиле Станојев	—	1 50
Лазар Гипев	—	1
Миро Драгојев	—	1
Лазар Драгојев	—	1
Саво Перованов	—	1
Пуреца Спасојев	—	1
Томо Гајов	—	1
Тале Радванов	—	2 50
Шћепан Радванов	—	2 50
Перо Матков	—	50
Радивоје Стеванов	—	1 50
Јован Стеванов	—	1 50
Ђека Гаврилов	—	50

Максим Л. Пајовић	—	10
Ђоко Ђузин Пајовић	—	10
Милија Милов Пајовић	—	10
Милош Милијин Велашев	—	10
Шуто Токов Велашев	—	10
Мило Мргудов	—	10
Богдан Перованов	—	30
Машо Матков	—	10
Туцо Петков	—	10
Гавриле Петков	—	20

Свега: фтор. 214 50 ока ж. 650;
Од пређе: „13708-56, „ „ 4697, брава 8 и 7 над.
Укупно: „13948-06, „ „ 5347, „ 8 и 7 над.
(Наставиће се.)

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Генерал Жубер.) Скорашњи телеграми донјели су вијест о смрти бурског генерала Жубера, која се међу тим није обистинила. Сви пријатељи правде и слободе желели су, да се та вијест не обистини, јер би штета била за таква јунака, и Жуберова смрт била би грозна несрећа по његову отаџбину у овим тешким тренуцима.

Петар Јаков Жубер, један од најзнатнијих људи јужно-африканске републике, родио се у фарму Цанги, у округу Гнаф-Рајнит као дијете простих, али имућних сељака. Данас већ сиједи човек још и сада се сјећа многих мука, које због тадашњег продирања енглеског морада да поднесе његова породица и народност; непрестано су их Инглези потискивали на сјевер. То сељачање и ситуације борбе бјеху за Жубера прва војничка школа. Приликом упада Џемсона год. 1880—1881, већ је био војсковођа бурски. У свом бурном животу и за вријеме својих ратних подвига стекао је Жубер ону дивну моћ расуђивања и одлучности, присебитост и хладнокрвност, које особине сад привољеше његове земљаци, да у Жуберове руке појере судбину своје отаџбине. Жубер је строг војник, тако да га потчињени његови зову „страховити Петар.“ И садашњи рат умножава његове лаворике. Похвални су ратни успјеси његови: стратегијска операција око Донди-Гленке-а, први нападај на Ледисмит, заузеће Колензо-а, опкољење генерала Вајта, а за цијело свијет ће чути још за много његово јуначко дјело.

(Навике.) Колико се пута не чује: „То је моја навика, тако сам се навикнуо!“ Тако зовемо у свако доба живота њеке особине, које смо временом примили, а кад и кад и њеке мале, али непристојне мане, које се обично броје међу рђаве обичаје. О њима би се могли написати многи велики и велики чланци, исто тако као и о „обичајима великијех, славијех људи.“ Дијете у колијевци већ је нешто навикло. Тура палац или читава ручицу у уста, на весело посје: ето прве навике! Не би требало, да мати баш непрестано опомиње: „сједи управо.“ кад мале даме не би имале — навикну да сједе скучене. Њеке дигну једно раме, некијема је рђав ход — навика. „Мој је обичај, казати свакоме у очи све; што на срцу, то и на језику,“ вели се често; али јаох оному, који ту лијепу „навикну“ има. О њему се брзо рече, да је неогрешан, да је груб. Многи мужевци издаду сами „навикну,“ да су љубазнији и забавнији на пољу, него ли код куће. А и по која жена је навикла, да помњу странијех људи рађе прима него ли помњу свога мужа. „Навикно сам читати у посједе,“ — „читати праву каву у кревету,“ — „послије ручка спавати“ — и т. д., све навике! којима је узрок, што? — зијевак. За што, да баш из угодности долазе толике навике? Многи су људи робови својих навика, ради којих су не ријетко страховити другари и човјек их упозна најбоље на путовањима, гдје су путници, тако рећи, један с другим везани.

Поред рђавијех навика има још и смјешнијех, које се често виде у одијевању, у говору, у друштвенијем формама, али су те и пеније. Напосљетку има лијепојех, похвалнијех навика, и баш је грехота, што се врло често не чује: „навикнуо сам се одржавати ријеч“ — „бити тачан“ — „ћутати о дискретнијем стварима“ — „зато, добријем враћати“ — „увриједи заборавајући.“ Како би с овакнијем „навикама“ боље ишло на овоме бијеломе свијету?

(Откриће Лесепова споменика.) Из Порт-Саида, на Суеском каналу, јављају, да су у петак открили тамо споменик славном творцу Суеског канала Фердинанду Лесепову. На тој свечаности било је више од 5000 људи, међу њима заступници свих међународних власти. Мисирски кедив Абас-Хилми-паша, гроф Вогне и Шарл Лесеп држали су говоре. На улазу у канал било је упаражено много ратнијех и трговачкијех бродова.

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

ПАЗИЗ, 13 новембра. — При расправи ипостраог буџета Делкасе говорећи о транзвалском рату изјавио се за медијацију и арбитраж, али не сматра дужношћу, да се лати иницијативе. Трговински уговор са Италијом успоставио је пријатељско односе између двије државе. Савез руско-француски све се више утврђује, и јамчи у садашњости обезбјеђење Француске, а у будућности ставља у изглед остварење далекијех планова, и за то налаже Француској дужност да га се досљедно чврсто држи.

РИМ, 13 новембра. — Камара је усвојила адресу у одговор на престоноу бесједу. Само је крајња љовица гласовала против адресе.

ЛОНДОН, 14 нов. — „Рајтер“ доноси из Кајира да је пуковник Вингате разбио Калифа, који је нао мртав.

БИОГРАД, 15 нов. — Манзу-ров први секретар руске легације попустио се на своје мјесто као отпавник послоника и предао министру председнику опозивна писма Жадовског.

БУКАРЕСТ, 16 нов. — Парламентарно засједање отворено престо-нијем говором, у ком се вели, да мудра и лојална политика Румунске наставља доносити своје плодове. Од-носи са свијем државама најбољи су.

ПАЗИЗ, 16 нов. — Камара је усвојила кредит за француско по-сланство при Ватикану са 349 про-тив 202 гласа.

ЛОНДОН, 17 нов. — Цар Вил-холм је наименован почаснијем ви-тезом велекрета реда Викторије.

ВЛАСИНГЕН, 18 нов. — Ње-мачка величанства приспјела су до-

чекана врло срдечно холандском Кра-љичом.

БЕЧ, 19 новембра. — Делега-ције су отворене. Пресједници су нагласили ону јевропску ситуацију мирну. У аустријској делегацији ин-тервенирао је Чех Пацак министра Голуховског је ли вољан умиливати код биоградске владе до се похита амнестијом осуђенијех у потоње ври-јеме. Голуховски је одговорио, да је осуда у процесу велеиздаје посао апсолутно унутрашњи. Ми немамо никакву права да се у то мијешамо.

Англо-бурски рат.

ЛОНДОН, 13 новембра. — Зва-нични извјештај доноси потпуну побједу лорда Метуена код Белмон-та над Бурима. Губитци енглески износе 58 мртвијех, 149 рањенијех, 18 изгубљенијех. Не зна се колико је Бур а погинуло. Заробљено их је преко 50.

ЛОНДОН, 14 новембра. „Тајмс“ доноси, да је била жива битка код Есткурта. Генерал Хилдхард око подна наредио је опће повлачење к Есткурту. Инглези су изгубили 3 мртва и 44 рањена. На југу Ким-берлеја била је данас жива битка. Држи се да ће Инглези ослободити Кимберлеј од опсаде.

КАРСТОВН, 15 новембра. — Говори се да су Бури лагумали жељезнички мост код Миделбурга да прекину пут енглеској војсци из портелизабета.

ДУРВАН, 15 новембра. — Бу-лер је стигао овдје и одма отишао у унутрашњост покрајино.

ЛОНДОН, 16 новембра. — Ме-туен је брзојавио, да се сукобио код Граспана са 2500 Бур, 61 топова и 2 митраљеза. Батерије су отво-рило ватру и послје живе битке, Бури су се повукли. Потање ништа.

ЛОНДОН, 16 новембра. — Бу-лер је брзојавио из Пјетермарицбур-га, да је бригада под командом ге-нерала Хилдхарда попла напријед код Есткурта против Бур, који су се повукли. Инглески губитци 14 мртвијех и 50 рањенијех. Комуни-кације жељезнице и телеграфа Ест-курта-Вестон успостављене су. Гу-вернер Натаља јавља да су се Бури повукли на Веене, а Инглези зау-вели њихове позиције. Изгледа да се Бури повлаче на Ладисмит. По вечерњијем листовима Метуен је за-узео Хонегнестклофт и узео два ми-лиона фишека.

БЕРЛИН, 17 новембра. — Из Преторије долази вијест, да су Кри-гер и Стеин наредили Жуберу и Кроњеу, да не раздјељује силе у опсадама разнијех градова него да поступају на енергичне нападаје. Жубер је концентрирао три корпуса, један код Ладисмита, други код Ту-геле а трећи на линији Пјетерма-рицбург-Есткурт, да прекине повла-чење Инглеза из Ладисмита. То исто чини генерал Кроње код Ким-берлеја супрот Модера и Метуена.

ЛОНДОН, 17 новембра. — Бу-лер јавља из Пјетермарицбурга, да вијести из Ладисмита тврде да се све добро налази. Укупан губитак у битци код Граспана износи 198 момака.

ЛОНДОН, 18 новембра — Зва-нично се јавља да се Метуен суко-био са Бурима код Мооревира. Кр-вава битка трајала је 10 ура. Бури су напустили своје позиције. Чем-берлен је у Лајцестеру држао говор, рекавши да ми немамо ништа ди-ректно да добијемо од рата са Тран-звалом. Ако се сјутра застава ин-глеска развије у Транзвалу и Оран-жу једини резултат биће, да ће ове државе имати добру администрацију, правосуђе и напредак. Боримо се за праву, за слободу, за поштова-ње конвенција свечанијех, најпосли-

је да дадемо отпор против нападаја на области Краљичине и да потити-мо своје савезнике против увреда неправде. Морамо слиједити ратне догађаје хладнокрвно, очекујући срп-шетак са чврстијем поуздањем.

ЛОНДОН, 19 новембра — У Кимберлеју све здраво. Никакав оз-биљни бурски нападај није био на Ладисмит. Метуен је рањен лако-зрном у стегно у битци Моореве-ра; четири официера мртва а 19 ра-њенијех. Из Есткурта јављају да се Жубер повукао на Колензо.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Изишли су из штампе школски уч-беници:

ЧИТАНКА, за други разред основнијех школа саставио Ђуро Поповић. Друго из-дање. Прегледала и одобрила К. Ц. Школ-ска Комисија. Цетиње, Државна Штампарија 1899. Цијена 30 новчића.

ПОЗНАВАЊЕ И ЊЕГОВАЊЕ ЧОВЈЕ-ЧИЈЕГ ТИЈЕЛА, за први и други разред основнијех школа према „наставном плану“ написали: Ђуро Поповић и Андрија Јовићевић. Прегледала и одобрила К. Ц. Школ-ска Комисија. Цетиње, К. Ц. Државна Штампарија 1899. Цијена 10 новчића.

ПОЗНАВАЊЕ И ЊЕГОВАЊЕ ЧОВЈЕ-ЧИЈЕГ ТИЈЕЛА, за трећи разред основнијех школа према „наставном плану“ написали Ђуро Поповић и Андрија Јовићевић. Прегледала и одобрила К. Ц. Школска Коми-сија. Цетиње, К. Ц. Државна Штампарија 1899. Цијена 15 новчића.

ПОЗНАВАЊЕ И ЊЕГОВАЊЕ ЧОВЈЕ-ЧИЈЕГ ТИЈЕЛА, за четврти разред основни-јех школа, према „наставном плану“ напи-сали: Ђуро Поповић и Андрија Јовићевић. Прегледала и одобрила К. Ц. Школска Комисија. Цетиње, К. Ц. Државна Штампарија 1899. Цијена 20 новчића.

РАЧУНИЦА, за први разред основнијех школа израдили: Ђуро Поповић и Андрија Јовићевић. Прегледала и одобрила К. Ц. Школска Комисија. Цетиње, К. Ц. Државна Штампарија 1899. Цијена 15 новчића.

Могу се наручити и купити код Прве К. Ц. Пошланике Књижаре П. М. Калу-ђеровића на Цетиње (Cettigne Montenegro) Цетиње, 19 новембра 1899.

УПРАВА ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ.

ОБЈАВА.

На молбу Радосава Шћенова Булатовића из Бјелопавлића, умо-љаје се сваки онај који би што о његовом сину Павлу, знавао да би то доставио било директно помену-том Радосаву или

КАНЦ. МИНСТ. ИНОСТ. ДЈЕЛА.

(2—3)

ОБЈАВА.

Овим се износи на јавну продају кућа са кужином и припадајућом бантом Тома Мирковића из Ђеклића, због његове презадужености.

Кућа постоји у „Катаунској ули-ци“ број 146, између кућа Фраца Вичевића и Јане Мирковић. — Иста је између зидова дуга 7 метара и 50 сантиметара, а широка 10 метара.

Ко би поменуто имање жељео купити нека се пријави потписатој Управи 15 децембра ове године, којег ће се дана држати продаја од 2 до 4 сата послје подне, кад ће се уступити понудиоцу највише цијене. —

У исто вријеме овим се позивају дужитељи реченог Мирковића, да сваки до гереозначеног дана поднесе чисте рачуне колико им и од кад дугује.

Ко до тога дана неби поднио такве рачуне губи право на свако доцније потраживање.

Број 1059.

Цетиње, 15 октобра 1899

У П Р А В А
ОПШТИНЕ ВАРОШИ ЦЕТИЊА.

Број 77
130 (3—4)